

เทศน์เช้า วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๘

พระอาจารย์สงบ มนัสสนโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ ธรรมะเป็นสัจธรรมนะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะ
ปรินิพพานไป พระอานนทนะ เป็นพระโสดาบัน

“ดวงตาของโลกดับแล้ว ดวงตาของโลกดับแล้ว”

ดวงตาของโลก ใครมีความสงสัย ใครมีความทุกข์ความยากอย่างไร จะไปเฝ้าองค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ว่าข้าพเจ้ามีความทุกข์ความยากอย่างนี้ ควรแก้ไขอย่างไร

เวลาฝ่ายการเมืองเขามีปัญหากัน เขาจะปฏิบัติรัฐประหารไป เฝ้าองค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า บอกว่า ไม่ได้หรอก แพ้

ดวงตาของโลกดับแล้ว ดวงตาของโลก

ธรรมวินัยเป็นศาสดาของเรา เป็นสิ่งที่ป็นธรรมสองทางชีวิตของเรา ถ้าสองทางชีวิตของ
เรานะ เรามีสติปัญญาของเรา เราจะเอาตัวเรารอดได้ ถ้ามีสติปัญญานะ

คนเราเกิดมามีกายกับใจๆ หัวใจของเราเห็นไหม เวลาภัยพิบัติๆ เวลาภัยอันตราย
ขึ้นมา กลัวตาย เวลากลัวตายๆ ขึ้นมา นักปฏิบัติๆ ธรรมะอยู่ปากตาย ถ้าธรรมะอยู่ปากตาย
เวลามันจะตาย อะไรมันจะตายก่อน พิจารณาไป อะไรจะตายก่อน

เพราะเวลาเรานั่งภาวนาอยู่ เราไม่ได้ไปอยู่ในภัยพิบัตินั้น

ไปอยู่ในภัยพิบัติ จมน้ำ ขาดอากาศหายใจมันก็ตาย มันตายโดยภัยธรรมชาติ แต่เวลา
กิเลสมันหลอกๆ เห็นไหม ธรรมะอยู่ปากตายๆ ถึงเวลากิเลสที่มันจะพลิกจะแพลง มันตายแน่ๆ
มึงสู้ ชีวิตนี้มึงตายแน่ๆ

หลวงตาท่านภาวนาไปบอกว่า กิเลสมันตาย เราไม่ตาย เราพ้นใจ พ้นจากการครอบงำของกิเลส กิเลสมันตาย

แต่ของเรานะ เวลาภัยพิบัติขึ้นมา มันกลัวตายๆ กลัวตายขึ้นมามันทุกข์มันยากขนาดไหน คนกลัวตายทำอะไรก็ได้ทั้งนั้นนะเพื่อเอาตัวรอด

คนเรามีกายกับใจๆ นะ คนที่มีกรรมของสัตว์ๆ มันก็ตายไป เวลาคน ภัยธรรมชาติมันผ่านไปแล้วไง คนเรามีกายกับใจ เวลาร่างกาย กายกับใจคือชีวิต มีชีวิตขึ้นมา มาเจอภัยพิบัติไป ชีวิตต้องเริ่มต้นใหม่ ทุกอย่างสูญสิ้น ตายนะ คนตายพ้นทุกข์ไปแล้ว เรายังมีชีวิตอยู่ที่นี่ทุกชั้นนาคูเลย จะพ้นฟูอย่างไร จะทำอย่างไร เพราะการดำรงชีพเลี้ยงชีวิตของตน

ธรรมและวินัย ธรรมและวินัยเป็นศาสดาของเรา ธรรมส่องชีวิตของเรา

สิ่งใดก็แล้วแต่ เริ่มต้นจากเล็กจากน้อยก็แล้วแต่ เราไม่ต้องทำเกินตัว สิ่งที่เกิดขึ้นไปแล้ว มันบีบคั้นหัวใจเรานัก เห็นไหม

เวลาภัยพิบัติขึ้นมา สิ้นชีวิตนี้ไป มันตายไปแล้ว ตายจากเวรจากกรรม เพราะเวรกรรม ทำให้หมดอายุขัยนั้นไป

มีกายกับใจดำรงชีวิตอยู่ไง ชีวิตนี้ต้องการปัจจัยเครื่องอาศัย ถ้าปัจจัยเครื่องอาศัย มันต้องการการกระทำ ฉะนั้น คนเรามีหน้าที่การงาน การงานเพื่อดำรงชีวิตไป ดำรงชีวิตไว้ทำไม

ดำรงชีวิตไว้ ถ้ามีสติปัญญาขึ้นมา เวลาเกิดภัยพิบัติขึ้นมามันสะท้อนใจ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โคนต้นโพธิ์ เวลาอาสาชกขญาณทำลายอวิชชา นั้นนะ สัจธรรม อันนั้นมันมหัศจรรย์ของมัน

ครูบาอาจารย์ของเราฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา ไปเจอภัยพิบัติที่ไหน ด้วยการกระทำอย่างใดไป เวลาผ่านสิ่งใดมา มันระลึกถึงคุณที่นั่น

หลวงปู่เจี๊ยะเวลาท่านไปสร้างโรงเรียน สร้างสถานอนามัยในดอยสูง

ลูกศิษย์ถามว่า เพราะหลวงปู่เจี๊ยะไม่ได้ไปอยู่ด้วย

“อาจารย์ทำทำไมละ”

“ทำแทนคุณเขา เขาเคยดูแลครูบาอาจารย์ของเรา มา เขาดูแลอุปฐากอุปถัมภ์หลวงปู่
มัน”

หลวงปู่มันไปทุกข์ไปยาก ไปแสวงหาโมกขธรรม ท่านรู้ดังค์ของท่านไป แล้วท่านก็เล่าไว้
หลวงปู่เจี๊ยะ หลวงตาฟังไว้ ๒ หู เต็มหู นั่นนะ แล้วสุดท้ายแล้วหลวงปู่เจี๊ยะท่านไปสร้างโรงเรียน
ประชาบาล อนามัยในที่สูงนั่นนะ

พระเจ้าถามว่า “หลวงปู่ หลวงปู่ไปทำไม”

“แทนคุณเขา แทนคุณเขา เขาเคยดูแลครูบาอาจารย์ของเรา มา”

เห็นไหม ไม่ได้ดูแลเรา เราไม่เคยรู้จักเขา แต่เขาเคยดูแลครูบาอาจารย์ของเรา มา แล้วครู
บาอาจารย์ของเราท่านมีคุณธรรมมา ท่านมาอบรมบ่มเพาะเราไง ถ้าอบรมบ่มเพาะเรา

ธรรม ดวงตาของโลก ถ้าดวงตาของโลก ใครมีสัจจะ มีความสงบในหัวใจอันนั้น มันจะ
มหัศจรรย์ในหัวใจดวงนั้น ถ้าหัวใจดวงนั้น กายกับใจๆ มันทั้งได้ทั้งนั้นนะ มันแลกได้ทั้งนั้นนะ
ถ้ามันแลกได้ เห็นไหม คนที่มีสัจจะมีความจริงของเรา

แต่ถ้าเป็นทางโลกๆ มันมีแต่ความทุกข์ความยากไปทั้งนั้น มีแต่ความลำบากลำบากไป
ทั้งนั้น แล้วเรามีศรัทธาความเชื่อในพระพุทธศาสนา เราเชื่อพระพุทธศาสนา

เราเกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา เรามีอำนาจวาสนาของเรา เราทำหน้าที่การงาน
ของเรา เลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่สิ่งหนึ่ง เลี้ยงครอบครัวสิ่งหนึ่ง สิ่งหนึ่งทำธุรกิจของเรา ใจ แล้วถ้า
เหลือสิ่งสุดท้ายฝังดินไว้ ฝังไว้ที่ใจนี้

ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

ใครทำอะไร มันจะฝังหัวใจดวงนั้นไป นั่นระดับของท่านไง ถ้าใครมีอำนาจวาสนา มันจะ
ฝึกหัดปฏิบัติของเรา

มนุษย์จะล่วงพ้นทุกข์ด้วยความเพียร ความเพียร ความวิริยะ ความอุตสาหะ แต่ต้องเป็นสัมมาทิฏฐิถูกต้องชอบธรรม ถ้าไม่ถูกต้องชอบธรรม ก็เลสมันก็พาถูกลงของมันไป

ถ้ากิเลสค้นหาความทะยานอยากพาถูกลงไป มันเป็นการภาวนาเป็นพิธีกรรมๆ จิตใจคนที่เบาบาง มันก็เอาสิ่งนั้นมาเป็นเครื่องแบบ แค่ว่าพาท้าย แล้วถ้าคนที่มีอำนาจวาสนาของเขานะ เขาทำจริงทำจังของเขา เขาไม่ฟังใครทั้งนั้นนะ นี่ไง ปัจจัยตั้ง สันติภูมิโก

นี่ไง เจ้าชายสิทธัตถะเวลา ๖ ปีที่ศึกษาค้นคว้ามาไง อาฬารดาบส อุทกดาบสบอกเป็นศาสดาเหมือนเราได้เลย

เจ้าชายสิทธัตถะไม่เอา ไม่เอา ไม่สน เพราะอะไร เพราะมันยังสงสัยอยู่ มันจบที่ไหน มันจบมันต้องตอบมาสิ มันเป็นของมันอย่างไร ใครยกย่องบูชาสรรเสริญอย่างไร ถ้าหลงไหลไปก็ไปแล้ว

เจ้าชายสิทธัตถะไม่สนใจ ทั้งหมดนะ ทรมานร่างกายขนาดไหน ทรมานทางโลก เห็นใหม่ ที่พิธีกรรมต่างๆ ที่ทำทุกกริยาต่างๆ นั่นก็ความเข้าใจผิด เข้าใจว่าจะละกิเลสให้ได้ จะเป็นคนที่เข้มแข็ง จะทำให้เต็มที่ ทำไปโดยความเห็นของโลกนี้ แต่จริงๆ แล้วกลับมาฉันอาหารของนางสุชาดา สุดท้ายแล้ว คือนั่งภาวนาแล้ว ถ้าไม่สำเร็จให้ตายไปเลย

ถ้าคือนั่งถ้าไม่บรรลุธรรม ถ้าไม่เป็นสัจจะความจริงขึ้นมาในหัวใจของตน ทุกข์ยากมาก ๖ ปีแล้ว ทุกข์ทรมานมา ๖ ปีแล้วนะ ถ้าคือนั่งไม่ได้ก็ให้มันตายไปซะ

ตั้งแต่ปฐมยามไป บุปผะนิวาสนุสติญาณ ที่เขาระลึกชาติกัน ที่เขามหัตตจรรยัพณลักกันนะไม่ใช่ ดึงกลับมา ดึงกลับมาด้วยสติสัมปชัญญะ จิตที่มันรู้ ดึงกลับได้ ถ้าคนมีสติสัมปชัญญะ

ถ้าคนไม่มีสติสัมปชัญญะ ไม่ระลึกได้ มันเตลิดเปิดเปิงไปเลยนะ ไอ้โฮ! มหัตตจรรยัพณลักไม่มีใครรู้ดีไปกว่าเรา เรายอดเยี่ยม ไปเลย ไม่มีวันจบวันสิ้น นี่กิเลสมันพาไป

เจ้าชายสิทธัตถะมีสติสัมปชัญญะ ทุกข์มา ๖ ปีพอแรงแล้ว อาฬารดาบส อุทกดาบสยกย่องสรรเสริญขนาดไหนก็เรื่องของเขา เรามาปฏิบัติ ถ้าไม่ได้ก็ให้มันตายในคืนนี้ แล้วมันเตลิดเปิดเปิงไป

ดึงกลับมา

มัชฌิมา ยาม ทำความสงบของใจเข้ามา จุตูปปาตญาณ อนาคต ถ้าอนาคตจะเป็นอย่างนั้น คนนั้นตายแล้วจะไปที่นั่น จิตนี้มันอย่างนั้น โอ้โฮ! มันไปมหัศจรรย์อีกนะ รู้ไปหมด ถ้าไม่มีสติสัมปชัญญะ มันก็ไปอีกแล้ว รู้อนาคตไปหมด ทายพยากรณ์ได้ทั้งนั้น ใครจะประสพการณ์อย่างไรได้หมด แล้วมันคืออะไรละ อนาคตมันยังมาไม่ถึง แล้วเขาจะรู้กับเราไหม เราบอกเขาไปก่อน

ดึงกลับมา

อาสวักขยญาณทำลายอวิชชาในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มัคโค ทางอันเอก ทางสายกลางในพระพุทธศาสนา

ถ้าคืนนี้ประพฤติปฏิบัติ ถ้าไม่สิ้นกิเลส ให้มันตายไปในคืนนี้ แต่ถึงความเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา เวลาอาสวักขยญาณทำลายอวิชชา กิเลสมันตาย พญามารตาย ปู่ของมาร เรือนยอดของเรือนสามหลัง เวลามันสิ้นไปจากใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันดินมันร่นของมันไป ฟุ้งลูกสาวความโลภ ความโกรธ ความหลง จะตามมาเอาคืนไง

แม้แต่พ่อของเธอยังหลอกเราไม่ได้

ไอนี้ลูกสาวสามคน ความโลภ ความโกรธ ความหลง ทั้งหลงทั้งโหลง ทั้งโลก ทั้งอยากได้ ทั้งอยากเป็น ทั้งจะกว้านมาเป็นสมบัติของเราคนเดียว

ก็เราก็ต้องตายอยู่แล้ว ไปกว้านมาทำไม มันต้องเจือจางสังคม เจือจางวิญญูเขา จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวิญญูเขามีบาปมีบุญของเขา ถ้าเขาเชื่อสัตย์สุจริต เขาทำของเขา เขาจะได้ประโยชน์ของเขาตามธรรมของเขา ถ้าใครเกิดมาโดยมาร โดยการแย่งชิง โดยการเบียดเบียน โดยการทำลาย เขาก็สร้างเวรสร้างกรรมของเขา นั่นเป็นสมบัติของวิญญูไง

ถ้าสมบัติของเรา พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

การเกิดเป็นมนุษย์มีกายกับใจนี้ไง หัวใจที่มันกลัวตายๆ มันกลัวมาก เวลาตายกับใจ ร่างกายมันต้องการปัจจัยเครื่องอาศัย ปัจจัย ๔ ใช้ชีวิตสมบุกสมบันมากเพื่อการดำรงชีวิตนี้ไว้ มีสติปัญญาขึ้นมา เราเท่าทันมันแล้ว มันวางตรงนี้หมดแล้ว มันสบายใจ มันทำอะไรก็ได้

คนเกิดมานุญและบาป เกิดเป็นคนเหมือนกัน แต่ไม่เหมือนกันด้วยความรู้สึกรู้สึกคิด แต่เป็นคนมันมีกายกับใจเหมือนกัน เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย ทางโลกก็ไปหาหมอ หมอก็รักษาเรื่อง ร่างกายนี้ เวลามันผิพลาตทางหัวใจก็ไปหาจิตแพทย์ จิตแพทย์ก็ดึงกลับมาให้เป็นปัจจุบันนี้

แต่ถ้าเป็นธรรมละ ถ้าเป็นปัจจุบันนี้ แล้วเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะละ

จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะไม่มีต้นไม่มีปลายไง สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง นี่ผลของวัฏฏะ มันไม่มีอะไรคงที่ของมัน มันแปรสภาพของมันอยู่อย่างนี้ แล้วไม่มีวันจบวันสิ้น

นี่ไง บุญเพนิวาสนุสติญาณ อดีตชาติไม่มีวันจบวันสิ้น อนาคตไม่มีวันจบวันสิ้น แล้วจะมีความมหัศจรรย์ในหัวใจของตน มันจะมหัศจรรย์ไปเพื่ออะไร ไปเพื่อความล้มลุกคลุกคลาน สมบุกสมบัน แล้วก็มาภัยพิบัติตายแล้วตายเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ไม่มีวันจบวันสิ้นหรอก ชาตินี้เราช่วยเขา ชาติหน้าเขาจะมาช่วยเรา ผลัดกันไง

กุ๊ยกั๊ยก กุ๊ยกั๊ยกจะมาช่วยเขา ได้บุญได้กุศล ไ้เรากุ๊ยกั๊ยก ได้บุญกุศล เราจะไปช่วยเขา นี่มันก็ผลของวัฏฏะ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มันก็เป็นความดี ดีเหมือนกัน ดี ทำดีคือดี แต่มันผันไหมละ

แต่ถ้าเป็นความจริงความจริงขึ้นมา เราฝึกหัดปฏิบัติของเรา หายใจเข้านี่ก็พุท หายใจออกนี่ก็โธ ถ้าหายใจเข้า หายใจออก มีสติสัมปชัญญะ มันถึงเป็นอานาปานสติ

ทั้งๆ ที่ก็หายใจอยู่นี้ แต่ถ้าไม่มีสติไม่มีปัญญาเท่าทัน เราหายใจเพื่อร่างกายนี้ไง เวลาตายกับใจที่มันรวมเป็นชีวิต ถ้าชีวิตแล้ว ถ้ามีอำนาจวาสนาขึ้นมา นี่เพื่อเอาชีวิตรอด ถ้าชีวิตรอด มันมหัศจรรย์ แค่ทำความสงบของใจมันมหัศจรรย์แล้ว มหัศจรรย์จนมันส่งออก จนรับรู้ไป

สมาธิแก้กิเลสไม่ได้ๆ

แล้วเวลาฝึกหัดปฏิบัติขึ้นไป เพราะเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้ ว่าเป็นวิปัสสนา วิปัสสนามันรู้แจ้งแทงตลอดกิเลสในหัวใจของตน ไม่ใช่วิปัสสนาเพื่อจะมียศถาบรรดาศักดิ์ วิปัสสนาเพื่อให้เขายอมรับศรัทธา ไม่ใช่ พิสูจน์ได้

ถ้าเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา ซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ เพราะอะไร

ชีวิตนี้มีคุณค่ามาก คนที่เสียชีวิตไปแล้วไง อาฬารดาบส อุทกดาบสนะ เป็นอาจารย์ที่เจ้าชายสิทธัตถะไปศึกษากับเขา แล้วเขายกย่องสรรเสริญขนาดไหน ไม่เอา

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง เสวยวิมุตติสุขๆ ไร สุขอย่างนี้ใครจะรู้ได้ พระพุทธศาสนา คนต้องมีมาตรฐาน จะเอาอาฬารดาบส อุทกดาบสก่อน

โอ้โฮ! เพิ่งตาย ตายก็ไปอยู่บนพรหมไป เพราะได้ฉานสมาบัติไป เพิ่งตายไป เสียตายเสียโอกาสเขา เสียตาย เสียโอกาส เขาตายไปแล้ว ตายไปแล้วไปเกิดในสถานะใหม่ก็มีชีวิตใหม่ก็ความรู้สึกอันนั้น

แล้วอาฬารดาบส อุทกดาบสอยู่ไหนล่ะ แล้วสถานะเป็นอย่างไร จะเอาใคร นี่ไง เวลากำหนด สิ่งที่ว่าเขาตายไปเสียแล้ว

นี่เหมือนกัน ชีวิตมีคุณค่า มีคุณค่าที่ว่าเราเกิดในพระพุทธศาสนา กึ่งกลางพระพุทธศาสนา ศาสนาเจริญอีกหนหนึ่ง ปัจจุบันนี้หลงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านประพาศปฏิบัติขึ้นมาตามความเป็นจริงของท่าน แก่จิตๆ แก่จิตๆ คือแก่ความผิดพลาด แก่จิตๆ คือจิตที่มันติดมันข้อง แก่จิตๆ จิตที่มันลุ่มมันหลง แก่จิตนี้ไง

นี่ไง เวลาฆ่าพญามาร เวลาเรือนยอดของเรือนสามหลัง มันช่วยตัวเองไม่ได้ ถึงจะไปหาลูกสาว ความโลภ ความโกรธ ความหลงไปจะไปยั่วไปยวน ไปเอาคืนมาไง

นางตณหา นางอรดี แม้แต่พ่อของเธอ เรายังได้หักลงแล้ว เธอจะมีความหมายอะไร

ไม่มีความหมายอะไรทั้งสิ้น แล้วเวลาถ้ามันไม่มีสังขาร มันมีความหมายไหม

มี มั่นลุ่มมั่นหลง มั่นโลก มั่นอยากได้อะไรดี มั่นเป็น มั่นเป็นไปหมดนะ มั่นเจอไปด้วยตัวมันเพราะมันมีเชื้อ เพราะมันมี

ฉะนั้น เวลาฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมาไง พังธรรมๆ สัจธรรมที่เราแสวงหา พระพุทธศาสนานี้ มหัตสัจจрый แล้วมหัตสัจจрыйเรียบง่าย เรียบง่ายเพราะมันเป็นอารมณ์ไง ไม่ต้องการอะไรทั้งสิ้น ต้องการสติปัญญาเท่านั้น อย่างอื่นไม่ต้องการอะไรทั้งสิ้น

แต่ชีวิตมันต้องอยู่ด้วยปัจจัยเครื่องอาศัยใช่ไหม เวลาฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา ถ้ามันไปถึงที่สุดแห่งทุกข์ มันต้องอาศัยสิ่งนี้เพื่อดำรงชีวิตดำรงชีวิตไว้ทำไม ดำรงชีวิตไว้ทำไม

ดำรงชีวิตเอาไว้ฝึกหัดปฏิบัตินี้ไง แค่มหาใจเข้า ลมหายใจออก ช้างกระดิกหู งูแลบลิ้นไง ถ้าสำเร็จ สำเร็จแค่มหาใจเข้า หายใจออก จบแล้ว

แต่กว่าจะเป็นช้างกระดิกหู งูแลบลิ้น เราต้องปูพื้นฐานหัวใจเรามาตลอด พื้นฐานหัวใจของเราคือสมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน ฐานแห่งชีวิต พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

จิตที่เป็นนามธรรมที่จับต้องไม่ได้เลย มันมหัตสัจจрыйนัก เพราะมันจับต้องไม่ได้ แล้วไม่มีใครจะไปทำลายมันได้ แล้วไม่มีใครจะเห็นมันได้

ต้องเป็นตัวมันเห็นตัวมันเอง

แล้วตัวมันจะเห็นตัวมันเอง มันต้องเริ่มต้นศรัทธา มีศรัทธามีความเชื่อ มีการฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ชี้ทางเท่านั้น เธอต่างหาก เธอต่างหาก หัวใจของเธอต่างหากนั่นมีศรัทธาแล้วฝึกหัดปฏิบัติย้อนกลับมา ปัญญาในพระพุทธศาสนาคือทวนกระแสกลับเข้าไปสู่ใจของตนไง เห็นหัวใจของตน เห็นจิตของตน

แล้วจิตของตน สมถกรรมฐาน เห็นนั่นคือฐาน เห็นนั่นคือตัวเริ่มต้น ถ้าเป็นสัมมาทิฐิคือสมถกรรมฐาน ถ้าเป็นมิจฉาทิฐิ บรรลุมรรค สำเร็จเรียบร้อยแล้ว ว่างหมดเลย ไม่มีสิ่งใดอีกแล้ว เพราะมันส่งออก มองไปข้างนอกจะเห็นอะไร เห็นอากาศ

ถ้ามีวาสนานะ ผีก็หัดปฏิบัติขึ้นมา เจอภัยพิบัติเสียชีวิตไปแล้ว เสียชีวิตไปแล้วไง เวลาพ้นจากภัยพิบัติไง โอ้โฮ! ชีวิตใหม่ เริ่มต้นชีวิตใหม่ ทุกข์กว่าเก่าอีกนะ

ข้อเท็จจริง ความเป็นจริงเป็นอย่างนั้น ถ้าความจริงเป็นอย่างนั้นไง เราอยู่กับโลก โลกพึ่งพาอาศัย ใครมีกำลังที่มากกว่าก็ช่วยคนที่กำลังน้อยกว่า ใครที่มีสติปัญญาก็เตือนคนที่อ่อนด้อย

แต่คนอ่อนด้อย ความรู้สึกนึกคิดมันยอมรับกันไม่ได้หรอก แต่ถ้าเขามีสติมีปัญญาของเขา เขาไม่มีผลประโยชน์อะไรกับใครทั้งสิ้น มันเป็นผลประโยชน์ของเราทั้งนั้น

ถ้าเรามีสติปัญญา บำเจตต์ สันติภูมิโก มันเป็นประโยชน์ของเรา ไม่ใช่ประโยชน์ของเขา ประโยชน์ของเขา คนที่เตือนถ้าเป็นธรรมก็เป็นประโยชน์ แต่ถ้าเป็นโลก เขาจู่ๆ เขาไม่ได้เตือนเขาหาเหยื่อ เขาต้องการเหยื่อ ต้องการเหยื่อให้เป็นฐานใจ

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่เป็นเช่นนั้น ครูบาอาจารย์ของเราไม่เป็นอย่างนั้น เพราะมันเห็นใจ เห็นจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ สังเวช

แล้วเวลาถึงที่สุด หลวงตาพระมหาบัวท่านสิ้นกิเลสไป น้ำตาที่ล้างภพล้างชาติจบสิ้นกันที่

โอ้เรามีแต่น้ำตาที่ผูกพัน ผูกพัน แสวงหา ยึดมั่น อยากได้ อยากผ่อนคลาย แต่เวลาถ้า น้ำตาชำระภพชำระชาติ จบ ไหลทิ้งไปซะ สูญสิ้น จบกันเสียที เอวัง